Preliminarii

Dacă fenomenul religios este capabil să genereze efecte şi consecinţe în planurile mentalităţii şi acţiunii umane, principala cale de creare a acestor efecte şi consecinţe o reprezintă discursul.

În literatura de specialitate există materiale ştiinţifice care au ca obiect de cercetare predica şi predicatorul, perspectiva dominantă fiind de tip lingvistico-filologic, care oferă o perspectivă amplă şi bogată asupra limbii de cult şi asupra obiceiurilor religioase româneşti. În ultimii ani, interesul crescut faţă de studierea discursului religios s-a materializat în apariţia unor lucrări noi, în susţinerea unor teze de doctorat sau în publicarea de studii incluse în volumele unor manifestări ştiinţifice organizate de marile centre universitare din ţară. În acest cadru, trebuie menţionate derularea a şase ediţii ale conferinţei naţionale "Text şi discurs religios" (manifestare ce i-a reunit pe unii dintre cei mai buni specialişti români din domenii precum filologie şi istoria limbii române, teologie şi istorie biblică, stilistică şi poetică, etnologie şi literatură), dar şi apariţia unei reviste româneşti cotate ISI („Journal for the Study of Religions and Ideologies" – JSRI), a cărei orientare privilegiază cercetarea interdisciplinară a formelor şi conţinuturilor cu semnificaţie religioasă şi care vin să îmbogăţească aria internaţională a cercetărilor privind comunicarea religioasă.

Se impunea, însă, realizarea unei lucrări care să sintetizeze modalităţile de descriere a discursivităţii religioase. Ţelul cercetării noastre este de a observa, analiza, înţelege şi transmite modalităţile specifice prin care acest tip de discurs se edifică. Dacă o etapă importantă a cercetării a fost dedicată analizei şi interpretării elementelor corpusului constituit, concomitent, au fost studiate particularităţile de construcţie ale discursului religios românesc şi dinamica acestuia (atît cît putem

BDD-B433-1 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:55 UTC)

vorbi de o dinamică), începînd cu *Răspunsul* lui Varlaam pînă la predica contemporană.

Analiza de factură lingvistică îşi propune evidenţierea proprietăţilor discursive (retorice, pragmatice, expresive) ale cuvîntărilor religioase: organizare structurală, strategii de argumentare, mărci de afectivitate în procesul de construire a mesajului, mărci de raportare la textele canonice şi de interacţiune cu receptorii. Teoria argumentării, care va avea un rol important în organizarea interpretării materialului (tipologia argumentelor invocate în sprijinul tezelor discursive, crearea solidarităţii cu aşteptările auditoriului şi tehnicile de persuasiune prin care se fixează relaţia interacţională dintre actorii comunicării religioase), dar şi analiza pragmastilistică (pentru evidenţierea identităţii discursului din punct de vedere pragmatic şi expresiv) reprezintă preocupările dominante ale cercetării.

Capitolul consacrat terminologiei este focalizat asupra prezentării noţiunilor teoretice care ne-au servit în descrierea acestei teme, definiţii şi concepte fundamentale utilizate în pragmatică şi retorică. Pornind de la o clasificare a tipurilor de text, s-au urmărit modurile de discurs dominante şi plasarea lor în funcţie de tipul de discurs care le utilizează; totodată, s-a încercat o prezentare a acestor tipuri de discurs, cu evidenţierea diferenţelor de optică în funcţie de orientarea pragmatică a actanţilor de discurs.

Referirile la discursul religios, prin punerea accentului asupra structurii acestuia şi a tipurilor de cuvîntări religioase, sînt completate de descrierile privitoare la structura şi dinamica acestui tip de discurs. În acest sens, au fost selectate texte reprezentative (unele dintre ele incluse în anexe), pe care le-am supus unor examinări analitice sau sistematice, în raport cu tipurile de discurs.

Intenţia noastră a fost de a prezenta caracterul conservator al discursului religios, formulele şi clişeele structurale şi argumentative specifice acestui tip de cuvîntare şi, atît cît se poate, dinamica strategiilor care urmăresc persuadarea auditoriului.

Am acordat o atenţie sporită elementului persuasiv (pornind de la pragmatica argumentării), prezentării discursul religios în funcţie de

BDD-B433-1 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:55 UTC)

performanţa comunicativă. Locutorul unui discurs religios are o performanţă comunicativă în funcţie de natura auditoriului (prin adaptarea discursului la cerinţele de moment ale acestuia, la contextul sau situaţia de comunicare), dar ţine cont şi de constrîngerile generice specifice acestui gen de discurs (raportarea la învăţăturile biblice şi dogmatice etc.), care, în schimb, îi oferă specificitatea, solemnitatea şi îi conferă legitimitatea.

Pe parcursul lucrării am ţinut cont şi de noţiunile teoretice şi de clasificările oferite de lucrările de specialitate din domeniile omileticii şi cateheticii. S-au folosit spre exemplificare şi analiză doar cuvîntări ale ierarhilor şi prelaţilor ortodocşi, adunate în crestomaţii şi volume de predici, postate pe unele site-uri religioase sau înregistrate de noi în cadrul unui proiect de cercetare POSDRU. Doar în cazul reprezentanţilor Şcolii Ardelene, discursurile religioase aparţin unor clerici de confesiune greco-catolică. De asemenea, nu am avut în vedere o prezentare interconfesională a discursului religios, aceasta constituind, probabil, subiectul unei alte cercetări.

BDD-B433-1 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:23:55 UTC)